

Școala și Biserica la Sași.

Biserica și Școala sînt pretutindeni bunuri mari culturale, la Sași însă au avut o și mai mare însemnătate: ele sînt factorul principal al vieții lor naționale, cum a fost și la poporul român din Ardeal. Biserica este cea mai puternică dintre toate organizațiile săsești, care cuprinde tot poporul, în întregimea sa, iar Școala servește simțimîntului său dornic de dezvoltare și-i păstrează cultura.

Un mare noroc pentru poporul săsesc este că *popor și confesiune sînt una*: toți Sașii sînt creștini evangelicici. Biserica evangelică luterană de confesiune augsburgică unește pe toți în organizațiunea ei bine încheșată.

Actuala constituție a Bisericii evangelicice săsești datează de la anul 1861. Biserica se împarte după constituție în parohii separate, al căror număr este de 256, și în 10 districte bisericesti; toate sînt supuse totalității unitare. Represintarea Bisericii din toate trei categoriile se înfăptuiește după aceleași principii, între care cel mai de samă este ca și elementul mirean să se valideze; de aceea își și numesc Sașii Biserica lor: Biserica poporului (Volkskirche). În fruntea Bisericii stă episcopul ales, căruia-i este alăturat un mirean, administratorul dieceșei. Corporația cea mai înaltă bisericescă este Consistoriul diecesan

ales pe șase ani, iar reprezentanța legislativă a Bisericii întregi este adunarea diecesană, care se întrunește la trei, patru ani odată.

Parohiile separate le administreză preotul, care e ajutat de comitetul parohial (Presbyterium) și de o reprezentanță mai mare comunală. Toate posturile și corporațiunile sînt alese; o numire nu există la Sași. Preotul satelor săsești nu este numai păstorul sufletesc al parohienilor săi, ci și sfătuitorul în lucruri lumești. El este de obicei și președintele filialei reuniunii agricole din localitate și conducătorul sau cel puțin sprijinitorul altor reuniuni de la sate. El este conducătorul politic al poporului său, printre care încearcă să răspîndească, prin cercuri de lectură, lumină și cunoștințe.

Cea mai mare importanță o are Biserica la poporul săsesc prin susținerea și cultivarea școlilor. Toate școlile săsești sînt școli confesionale și stau în legătură strînsă cu Biserica. Școlile primare și medii sînt susținute de parohii. Inspectorul școlilor primare este preotul, iar locțiitorul episcopului este inspectorul școlilor medii. Așa-numitul decan al districtului bisericesc vizitează prin funcționarii săi din cînd în cînd școlile populare ale districtului său. Profesorii școlilor medii sînt îndatorați a urmări și studii teologice și a se supune unui examen teologic, așa că pot urmări, dacă voiesc, și cariera de preot. Urmasrea că preoții sînt aleși din tagma profesorilor e că preoții n'au numai o cultură unilaterală teologică, ci dispun și de cunoștințe lumești.

La poporul săsesc simțul pentru educațiune e foarte dezvoltat, cum rar se găsește la alte popoare. Poporul acesta mic, de mai puțin de un sfert de milion de oameni, susține aproape 300 de școli de diferite grade. Numărul școlilor elementare populare este de

248, și au cam două sau mai multe clase. După aceia mai sînt zece școli populare superioare, cinci școli civile, cinci licee și două gimnasii, o școală reală superioară, o școală reală inferioară, o școală superioară de fete și două pedagogii. În numărul acesta nu sînt cuprinse mai sus amintitele școli de comerț și de meserii, și cursurile complementare care stau în legătură cu școlile populare și care sînt frecventate de fetele de la sate pînă la vîrsta de 16 ani, iar de flăcăi pînă la 19 ani. Numărul acestor fel de școli este de 248. La școlile acestea lucrează vre-o 800 de puteri didactice, bărbați și femei, dintre cari aproape 100 au pregătire academică.

Numărul elevilor și elevelor școlilor acestora se poate evalua în sumă rotundă la 44.000, dintre cari numai vre-o 2.000 nu aparțin națiunii săsești. Este de remarcat că pentru elevul sas timpul prescris pentru frecventarea școalelor e cu doi, trei ani mai lung de cum prescriu legile de Stat ungare, și aproape nu există copii (cu foarte rare excepții) cari să nu fi cercetat vre-o școală, ceea ce are ca urmare că Sașii n'au aproape de loc analfabeți și că în statisticile Statului ungar erau în privința aceasta la locul d'întăiu.

Se înțelege de sine că pe întreg teritoriul Bisericii evanghelice săsești s'a folosit din timpuri străvechi limba germană ca limbă de oficiu și prin urmare și ca limbă liturgică bisericească și ca limbă de propunere.
